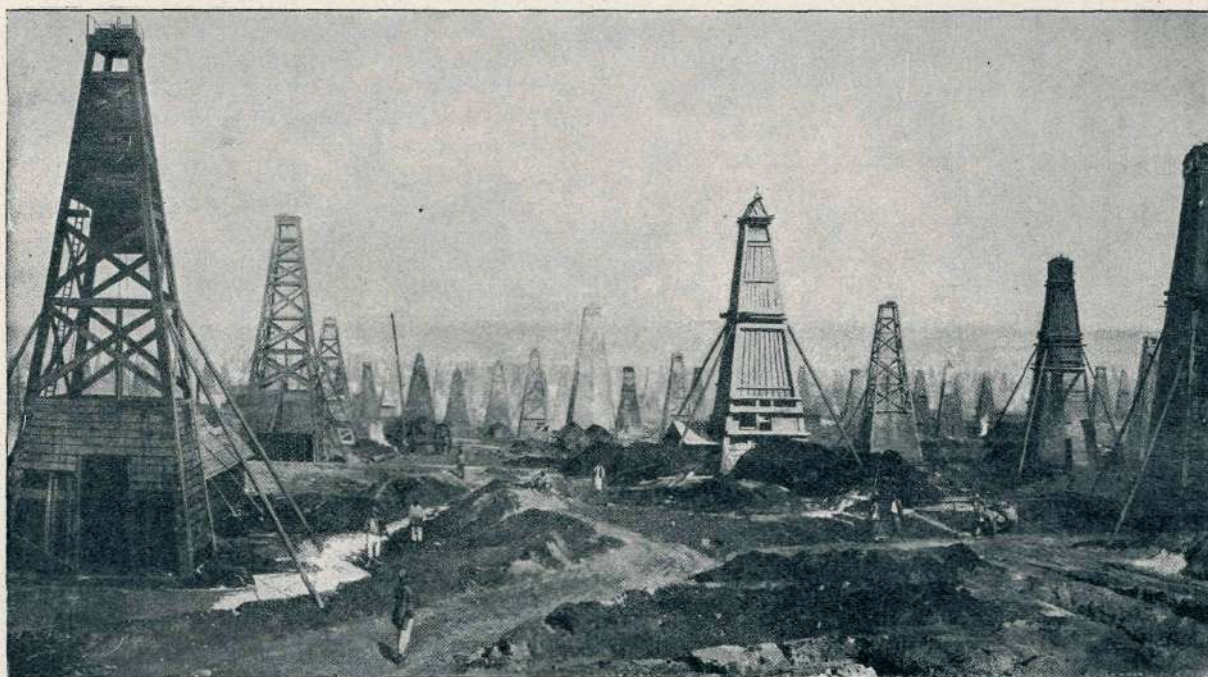

preveč subjektivne. Sicer so pa resnične besede Hurbana-Vajanskega o pesniški zbirki Jesenskega: „Jesenský je Slovakom podal krasen, dišeč šopek samih slovaških polnih cvetov. Mnogi verzi Jesenskega so še mošt, ki se že peni, ali še ni dozorel v vino zlate jasnosti. Toda to je mošt, ne pa voda. Le naprej! Slovaška muza s hrepenenjem pričakuje zvokov iz njegove liere.“

Slováci v Uhrách. Objasnuje Fr. V. Sasinek. Druhé, oprávené vydání. Turč. Sv. Martin. Nákladem vlastním. 1905. 80. Str. 40. Cena 20 hal. V ogrskem državnem zboru je pred tremi leti govoril mažarski poslanec Hodossy o Slovakih tako-le: „Na Ogrskem, na

življenja, niso mogli nikoli doseči narodne zavesti. Na začetku XIX. stoletja je bil Kollár prvi, ki je iznašel slovaški narod.“ Da bi to trditev poslanca Hodossya ovrgel, je napisal znani slovaški zgodovinar Sasinek knjižico „Slováci v Uhrách“, v kateri jasno in temeljito dokazuje, da so bili Slovaki že v starih časih na Ogrskem. Že v IX. stoletju so Slovaki tvorili jedro velike moravske države in so živeli na istem ozemlju, na katerem živé tudi danes. Po prihodu Mažarov so se Slovaki dobro od njih razločevali. Samo po tatarskem navalu v XIII. stoletju so se med Slovaki naselili drugi narodi. Sasinek navaja kraljevske listine iz XIII. stoletja, v katerih se izrecno govori o Slovakih. V XV. stoletju je sicer Jiskra zasedel Slovaško ali

PETROLEJSKI VRTALNI STOLPI V BALAHANIH.

ozemlju od Požuna do Ungvara biva slovaško ljudstvo. To ljudstvo ni bilo vedno slovaško. Na velikem delu njegovega ozemlja je bilo nekdanje ljudstvo mažarsko; ali napadi husitov pod Jiskro so iztrebili mnogo tamošnjega prebivalstva in na njegovo mesto so se naselili Hrvati in Čehi. Pozneje za časa Rakocija sta vojska in kuga iztrebili prebivalstvo zgornjih okrajev. Da bi deželna gosposka nadomestila izgubo, je naselila tja nove podložnike iz Galicije in Šlezije namesto Mažarov. Tako je nastalo ljudstvo, ki ga danes zovemo slovaško. Slovaki zgornje Ogrske nimajo torej zgodovinske preteklosti, niso imeli nikoli državnega

vladal je Slovakom. — Knjižica je pisana poljudno in vendar temeljito. Da je Slovakom dobro došla, dokazuje njena druga izdaja.

Volosko - Venecia. Cestopísne črty od Svetozara Hurbana-Vajanskega. (Od tisk z Nár. Novin.) Turč. Sv. Martin. 1905. 160. 131 + 4. Cena 80 hal. — G. Svetozar Hurban-Vajanský se je tudi letos udeležil 6. shoda slovanskih časnikarjev v Opatiji in po shodu je šel gledat krasne Benetke. Svoje potovanje je najprej opisal v slovaških „Nár. Novinah“ in sedaj je izdal potopis v posebni knjižici. Potopis je razdeljen na 40 poglavij; večina

pa je posvečena opisu Benetek. G. Vajanský pozna zgodovino umetnosti in je sam umetnik; ni torej nič čudnega, da je opis duhovit in stvaren. Ker pa je gospod pisatelj tudi vnet Slovan, veje iz knjižice krepko slovansko čustvo in ljubezen do Slovencev. *Fr. Štingl.*

RUSKA.

Francev: **Odin iz nesostojavšihsla slavjanskijh sjezdov.** Izvčstija otdčlenija rus-skago jazyka i slovčsnosti Imperatorskoj akademiji nauk. 1905. g. Toma X. go knižka 2-ja. Jan. Kollár je zbudil s svojo „Slavy dcera“ 1824 in z drugimi spisi zavest, da so si vsi Slovani sorodni po krvi in jeziku. Vzbudil je s tem slovansko vzajemnost in težnjo, da bi se vsi Slovani združili v enem književnem jeziku. Ta ideja vseslovanska je seveda vzbudila pri nasprotnikih Slovanstva mnogo strahu in vsled tega mnogo odpora; upirali so se ji zlasti najbližji sosedje Slovanov: Nemci in — avstrijski politiki.

Ideja Kollarjeva se je seveda posebno priljubila malim narodom, ki so se bali kot premaloštevilni potujčevanja. Na severu so se oklenili velike misli slovanske Slovaki, na jugu Slovenci in Hrvatje. Vsi ti bi se bili rajši potopili v morju slovanstva kakor germanstva. Seveda so Jugoslovani deloma že spoznali, da je združenje vseh Slovanov v enem književnem jeziku nemogoče, prav kakor je Dobrovski rekel, da bi to misel mogel izvesti le „slovanski samodržec“ s svojo mogočno zapovedjo, a mislili so Jugoslovani vendarle, da bi se dalo to vsaj v manjšem obsegu doseči: združiti so hoteli vsaj vse Jugoslovane (Srbohrvate in Slovence), da bi ti imeli en sam književni jezik in tvorili tako en sam mogočen in trden jugoslovanski narod. Znana nam je ta dōba takozvanega „ilirizma“ tudi iz slovenske književnosti. Slovenec Stanko Vraz je bil njen zagovornik, Prešeren jo je pobijal. Koliko se je splošno pozikušalo od strani Jugoslovanov, da se Slovani zbližajo, nam lepo pripoveduje Francev v omenjenem zanimivem članku na podlagi pisma „Matice Ilirske“ (iz leta 1852), ki je v ruskem prevodu ohranjeno v arhivu ruskega ministrstva za narodno prosveto. „Matica Ilirska“ je sklenila — tako nekako se glasi to pismo — v svoji seji 7. maja, da pozove vsa učena književna društva slovanska, naj odpošljejo vsako po 2—3 učene odposlance k sestanku slovanskih filologov, ki bi se sešli v kakem slovanskem mestu — morda v Varšavi ali Belgradu. Na

tem sestanku naj bi se razpravljalo, kako bi se zbližali razni slovanski pravopisi, in izdala pravila, po katerih naj bi se slovanski jeziki dalje razvijali, ne da bi se drug drugemu še bolj odtujili.

„Matica“ zagovarja to svojo idejo s tem, ker je drugače lep razvoj slovanske književnosti nemogoč, če se ne oprimejo slovanski literati enega jezika. Ker pa so Slovani po jezikih tako oddaljeni drug drugemu, ker jim ni dano, da bi imeli vsi en jezik, je njih dolžnost vsaj, da se slovanski jeziki še bolj ne oddaljijo drug drugemu, ampak kolikor mogoče zbližajo; za kar bi bil čas ravno sedaj, ko so vsi Slovani začeli bolj gojiti svoj materni jezik. Delalo naj bi se tako, kakor je pokazal avstrijski minister Bach, ki je sklical na Dunaju slov. filologe, da določijo enotno slovansko pravno terminologijo. To krasno podjetje morajo vsi Slovani podpirati in razširiti tudi na vsa druga polja. Zato poziva „Matica Ilirska“ književna društva slovanska in tudi Imperatorsko akademijo nauk, naj odpošljejo svoje odposlance na slovanski filološki sestanek; „Matica Ilirska“ le prosi, naj določi akademija, kje naj bi se ta sestanek vršil.

Krasna namera „Matice Ilirske“ se pa ni uresničila, kriv pa je bil temu ruski car Nikolaj I. in njegovi bližnji svetovavci, ker so iz političnih oziror — bali so se zameriti Avstriji, če bi podpirali njene slovanske narode, ki so se začeli po letu 1848. probujati in živo zavedati svoje narodnosti — odklonili poziv „Matice Ilirske“. „Akademija nauk“ si namreč ni vedela pomagati iz zadrege drugače, kakor da je predložila pismo „Matice Ilirske“ ministrstvu narodne prosvete, to pa carju, ki je v avgustu 1851 določil, naj se potom zunanjega ministrstva poizve, če je „Matica Ilirska“ v to od avstrijske vlade pooblaščenca, ali če ima vsaj dovoljenje za to. Ruski poslanik je vprašal dvakrat vlado, kaj in kako, ali šele v aprilu 1852 je dobil od kneza Schwarzenberga odgovor, da „Matica Ilirska“ po svojih pravilih nima pravice, sklicavati literarnih sestankov, da je temveč stavila oni predlog kot svoje zasebno mnenje. Knez Širinskij-Šihmatov je o tem poročal carju Nikolaju I. in zapisal v poročilo besede: „Z takim otzyvom Avstrijskago Praviteljstva otnošenje literarnago obščestva „Matice Ilirske“ ne podležit nikakomu daljnějšemu proizvodstvu.“ In car je pripisal: „Razumjětsja“. Nakana „Matice Ilirske“ je splavala po vodi, politika in odgovor avstrijske vlade, da si je „Matica Ilirska“ dovolila nekaj nečuve-nega, sta bila njena smrt. *J. M.*

